

verweven, waardoor de afbraak van het publieke domein extra snel kon verlopen.

Conclusie: Klein schetst een bijna sciencefictionachtig drama met trekken van een complottheorie. Indrukwekkend en tot nadenken stemmend in haar kritiek op het kapitalisme in haar meest rauwe vormen, maar niet helemaal overtuigend in haar bewijsvoering over hoe de oorzakelijkheid van een aantal parallellopende processen werkelijk in elkaar steekt. In haar voorbeelden, vanuit de hele wereld verzameld en zeer divers, scheert zij te veel zaken over een en dezelfde 'shockdoctrinekam'.

Ronduit romantisch, maar onrealistisch is de connectie die zij legt tussen de praktijk van de Amerikaanse psychiater Cameron en enerzijds de ideeën van de econoom Milton Friedman, anderzijds haar eigen 'shockdoctrine'. Is het niet wat verzocht om een psychiatrische behandelmethode (in extreme vorm toegepast door Cameron, maar waarvan ook andere, veel mildere toepassingen bekend zijn) zonder meer te vergelijken met een economische theorie ofwel in causaal verband te brengen met politiek-economische gebeurtenissen?

Klein onderbouwt haar lange betoog (het boek had met minder pagina's volstaan) met archiefonderzoek, interviews en observaties uit de eerste hand. Een gedegen onderzoeksverantwoording ontbreekt echter. Klein heeft een aantal wereldwijde processen nauwkeurig gevolgd en vanuit een

maatschappijkritisch perspectief geanalyseerd. Dat doet zij op meeslepende en qua feitenmateriaal imponerende wijze. Zij toont zich geen meester in de nuancering van het een en ander, en evenmin in het schetsen van realistische alternatieven. Toch is de beschrijving van het mechanisme van machthebbers ondersteunend en nuttig voor groepen (en hun hulpverleners) die het slachtoffer dreigen te worden van al te veel manipulaties van machtigen: regeringen die op een antidemocratische manier hand in hand met kapitaalkrachtige multinationals te zeer uit zijn op eigenbelang.

Martine Bootsma

Hans van Ewijk, Frans Spierings en Ria Wijnen-Sponselee (red.).
Basisboek Social Work, Mensen en meedoen. Amsterdam: Boom, 2007, 240 p., € 29,50
ISBN 978 90 4730 0304

De openingszin in het voorwoord van dit boek luidt: 'Dit is het eerste handboek over social work in Nederland.' Afgezien van de onjuistheid van deze bewering worden wel verwachtingen gewekt en de vraag die dan rijst is: 'vol-doet het boek aan deze verwachtingen?'

Na het verschijnen van mijn boek *Social Work* in 2006 is het lange tijd stil geweest op het terrein van publicaties over social work. Wellicht niet verwonderlijk gezien de heersende ongemakkelijkheid rond het verschijnsel social work. Weliswaar hebben de agogische afdelingen van de hogescholen in Nederland een socialworkopleiding ingesteld die leidt tot de afstudertitel 'bachelor of social work', maar tot een echte inhoudelijke vernieuwing in het gehele vierjarige traject van de opleiding heeft dit (nog) niet overal geleid. In de propedeuse (minor) van de opleidingen is nog het meest terug te vinden van social work als 'gecombineerd agogisch beroep', maar na de minorperiode vervolgen de studenten hun leerroute via majors, de oude opleidingen MWD, SPH en CMV. Soms wordt social work vertaald in termen van internationalisering en wordt aan studenten de mogelijkheid geboden studieonderdelen in het Engels te volgen of een stage in het buitenland te doen.

Op de verschillende werkerterreinen in het sociaal-agogisch veld worden weinig werkers aangetroffen die zich social worker noemen. Integendeel, door specialisaties en verdeling van werkdomeinen is van integrale hulpverlening, die in mijn ogen tot een vorm van social work zou kunnen leiden, nog lang niet genoeg sprake.

In de introductie van dit boek wordt gerept van 700.000 beroepskrachten die werkzaam zijn in de sector zorg en welzijn, waaronder 50.000 professionals. Al deze 700.000 beroepskrachten worden in dit boek social workers genoemd en de 50.000 professionals daaronder zijn dan social workers met een hbo- of wo-opleiding. Deze terminologische keuze heeft gevolgen voor de inhoud van het boek. Wanneer je een boek probeert te schrijven waarin ieder van de 700.000 social workers – die in zeer verschillende werksoorten werkzaam zijn en een zeer uiteenlopend opleidings- en werk-niveau hebben – iets van hun eigen situatie moeten terugvinden, kan het niet anders of het leidt tot een beschrijving van appels, peren en druiven die als enige overeenkomst hebben dat het fruit is. Met andere woorden: de doelgroep is veel te divers gedefinieerd en dat is de ernstige zwakte van dit overigens vriendelijk geschreven boek. Natuurlijk is het zo dat de basishouding van de social worker – luisteren en activeren – zoals die in hoofdstuk 4 wordt beschreven, van toepassing is op iedereen die op een of andere manier het helpen van mensen als beroep heeft.

Hierbij maakt het niet uit of je in de thuiszorg werkt of als gespecialiseerd maatschappelijk werker. We kunnen niet zeggen dat de beschreven basishouding nu een specifieke nieuwe vinding is in het kader van social work. Ditzelfde geldt voor hoofdstuk 5 waarin het methodisch werken is beschreven.

In de introductie wordt voorts een casus beschreven waarin het reilen en zeilen van een Nederlandse jongen en een Marokkaans meisje gedurende een aantal jaren – van hun kennismaking, verliefdheid, huwelijk tot de problemen die zij met hun gehandicapte dochtertje ondervinden – wordt beschreven. Aan de orde komen de contacten die zij hebben met verschillende hulpverleners, allemaal social workers in de optiek van de schrijvers.

Het boek is in twee delen opgedeeld. In het eerste deel 'De veelzijdigheid van social work' zijn hoofdstukken opgenomen over de geschiedenis van het social work en van de opleidingen (hoofdstuk 1), over de definiëring van social work (hoofdstuk 2), de werkerterreinen (hoofdstuk 3) en over onderwerpen zoals beroepshouding (hoofdstuk 4), methodisch werken (hoofdstuk 5) en beroepsstructuur en beroepscompetenties (hoofdstuk 6). In hoofdstuk 2 staat een interessante paragraaf over de definiëring van social work. Allereerst wordt gerefereerd aan de definitie van de International Federation of Social Workers (ISFW):

The social work profession promotes social change, problem-

solving in human relationships, and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilizing theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work.

De auteurs vinden deze definitie te omvangrijk en te veel gericht op 'de hooggekwalificeerde, specifieke social worker'. In plaats van deze overkoepelende definitie introduceren zij twee definities: één voor het kennis- en handelingsgebied van de social worker, namelijk: 'social work als kennis- en handelingsgebied ondersteunt mensen om zelf en medeverantwoordelijk te zijn en hun sociale rechten te realiseren' en één voor de social workers op hbo- of wo-niveau (de sociale professional), te weten: 'een sociale professional is pragmatisch, onderzoekend en reflectief, werkt wetenschappelijk en methodisch verantwoord, is contextgericht en zich bewust van zijn positionering te midden van (lokaal) sociaal beleid, de professionele organisatie en de burger als cliënt, als partner, als opdrachtgever, als consument.' Mijns inziens is dit eerder een beschrijving van de competenties van de (gespecialiseerde) social worker dan dat hier een definitie van het social work wordt gegeven. Bovendien lijkt mij de verdeling in twee definities een heilloze constructie.

Als het gaat om internationale herkenbaarheid van het beroep van social worker en internationale

standaardisering, zoals de auteurs in hun argumentatie voor de term 'social work' bepleiten, lijkt mij hun vervanging van de definiëring van social work volgens de ISFW nu precies te ontcrachten wat zij beogen, namelijk dat het gaat over één overkoepelend beroep met daaronder heel veel afgeleide functies en specialisaties. Maar de constructie met twee definities die de auteurs hebben gekozen, past wel als wordt uitgegaan van de door hen beoogde Nederlandse social-workvergaarbak.

Door de auteurs worden drie dominante werkerterreinen benoemd waarop social workers werkzaam zijn. Dat zijn 'wonen, welzijn en zorg', 'maatschappelijk opvoeden' en 'samenlevingsopbouw'. Van elk van deze terreinen worden kenmerken benoemd en werksoorten aangegeven die men op die terreinen kan aantreffen. Het zijn de terreinen waar de 700.000 social workers op terug te vinden zijn in verschillende functies en posities. Deze indeling wordt nog enigszins verder uitgewerkt in hoofdstuk 6, dat handelt over beroepsstructuur, beroepscompetenties, kwalificaties en kerncompetenties. De slotconclusie aan het eind van dit hoofdstuk is interessant: 'social work is in de strikte zin van het woord geen beroep, maar een aanduiding van een beroependomein.' Het is de vraag of met deze omschrijving degene die – volgens de auteurs in de eerste alinea van de introductie – op een verjaardagsfeestje met de mond vol tanden zit als wordt gevraagd wat hij doet, niet net zo of nog meer in

verlegenheid is dan wanneer hij moet zeggen dat hij in de thuiszorg werkt, hulpverlener in de jeugdzorg of reclasseringswerker is.

In het tweede deel 'Maatschappelijke dynamiek en social work' komen enkele actuele thema's aan de orde die van belang zijn voor het social work. Aan de hand van deze thema's, zes in totaal, wordt in afzonderlijke hoofdstukken de verandering van de verzorgingsstaat naar de participatiemaatschappij, de marktwerking, de hulpverlening aan moeilijk bereikbare groepen, de multiculturele samenleving, de veranderende samenstelling van huishoudens en vergrijzing en ontgroening beschreven.

Bij elk van deze thema's wordt beschreven wat de gevolgen voor de praktijk van het social work zijn en in het bijzonder voor de sociale professionals, of nog liever: voor maatschappelijk werkers, sociaal-pedagogische hulpverleners en sociaal-cultureel werkers.

Hoewel het tweede deel de kwaliteit van het gehele boek opvijzelt, vind ik het al met al een teleurstellend boek dat niet beantwoordt aan de verwachtingen die in de introductie worden gewekt. Voor praktijkwerkers voegt het eerste deel niets toe, maar kan het tweede deel wel interessant zijn. Voor beginnende hbo-studenten biedt het te weinig duidelijkheid over het beroep waarvoor zij worden opgeleid. En wat de overige 650.000 social workers ermee aan moeten...?

Nora van Riet

Michael Osborne, Kate Sankey en Bruce Wilson (eds.). **Social Capital, Lifelong Learning and the Management of Place: An international perspective**. Routledge, Londen, etc., 2007, xvi + 244 p. ISBN10: 0-415-42796-7 (pbk)

Deze bundel bestaat uit bijdragen aan een congres over deze thema's in 2005. Het leidt aan de typische kwalen van een conferentiebundel. Allereerst houdt de titel van de bundel slechts moeizaam de uiteenlopende probleemstellingen van de zeventien hoofdstukken bij elkaar. In feite is er eerst een aantal bijdragen over sociaal kapitaal, vervolgens enkele bijdragen over *lifelong learning* en ten slotte enkele bijdragen over *management of place* (zeg maar: ruimtelijke ordening). Slechts in enkele gevallen wordt er een duidelijk verband gelegd tussen twee van deze drie begrippen, meestal sociaal kapitaal en een leven lang leren. Ten tweede lijdt deze conferentiebundel aan de typerende kwaal dat de hoofdstukken van zeer verschillend niveau zijn, een mengeling van heel abstracte, heel gedetailleerde, heel praktische en enkele wel erg oppervlakkige bijdragen. Wat ik hierna zal doen, is voor elk van de drie thema's de naar mijn smaak wat betere hoofdstukken kort beschrijven.

Na een kort inleidend hoofdstuk, start de bundel met bijdragen op het thema sociaal kapitaal dat in deze bundel vooral wordt opgevat als sociale samenhang van plaatselijke gemeenschappen. De beste hoofdstukken zijn in dit geval de